

El mercat laboral portuguès en temps de pandèmia

- La COVID-19 ha provocat canvis substancials en el mercat laboral portuguès: treballadors que mai havien teletreballat han començat a fer-ho, uns altres han vist com els seus contractes laborals quedaven temporalment en suspens i uns altres han perdut la feina.
- No obstant això, mentre que la caiguda de l'activitat ha estat inusitadament forta, l'impacte sobre el mercat laboral és, ara com ara, més contingut. Això és degut als programes d'ajust temporal de l'ocupació i al teletreball, que continuaran sent fonamentals per contenir l'increment de l'atur.

Al principi de l'any, poc imaginàvem que un virus desconegut ens obligaria a confinar-nos i que alguns sectors de l'economia haurien de tancar per evitar el contagi. No obstant això, la Comissió Europea estima que gairebé l'11% de l'ocupació a Portugal se centra en sectors que la COVID-19 va obligar a tancar de manera gairebé total, una xifra semblant a la del conjunt de la UE (el 10%), tot i que inferior a la de països com Malta, Espanya o Grècia.¹ A més a més, s'estima que gairebé el 50% dels treballadors portuguesos exerceixen activitats amb el risc de contagi de la COVID-19, perquè requereixen proximitat física amb els companys de treball o interacció amb el públic.²

Com va evolucionar el mercat laboral a Portugal a causa de la pandèmia? La població ocupada va disminuir el 3,8% interanual en el 2T (-185.500 persones), però la taxa d'atur es va reduir fins al 5,6%. Malgrat que la reducció de l'atur és sorprenent, cal tenir present que alguns indicadors tradicionals no són adequats en el context actual: en primer lloc, les mesures de confinament van dificultar l'obtenció de dades estadístiques i, en segon lloc, les restriccions a l'activitat impedièren a les persones sense ocupació buscar feina o estar immediatament disponibles per treballar, de manera que, formalment, no eren considerats com aturats. En canvi, si ens fixem en la taxa de subutilització del treball,³ va augmentar fins al 14,0% en el 2T (el 12,9% en el 1T), empenya, principalment, per l'augment de les persones que no han buscat feina de forma activa. Al mateix temps, l'atur registrat a les oficines d'ocupació va augmentar fins a un màxim de 409.000 persones al maig (el +29,6% en relació amb el febrer).⁴

Malgrat que aquests números són òbviament preocupants, també denoten un impacte de la pandèmia sobre el mercat laboral inferior al patit per l'activitat econòmica. Això és degut, principalment, a dos factors: els programes d'ajust temporal de l'ocupació i el teletreball.

Programes d'ajust temporal de l'ocupació

El principal instrument per mitigar l'impacte negatiu de la COVID-19 sobre el mercat laboral han estat els programes

1. Dades del 15,7%, del 14,2% i del 13,0% per a Malta, Espanya i Grècia, respectivament. Vegeu Comissió Europea (2020), «The impact of COVID confinement measures on EU labour market».
2. Aquest percentatge va des del 39,3% de Luxemburg al 55,9% d'Espanya. Vegeu OCDE (2020), «Employment Outlook 2020».
3. Inclou població aturada, persones que treballen involuntàriament a temps parcial, inactius que busquen feina però no disponibles per treballar i inactius disponibles però que no busquen feina.

d'ajust temporal de l'ocupació (reducció temporal de l'horari laboral o suspensió temporal dels contractes), un esquema utilitzat a tota Europa (s'estima que, al final d'abril, el 27% dels treballadors de la UE havien sol·licitat aquests ajustos). Portugal no ha estat una excepció i, a més a més, rebrà gairebé 6.000 milions d'euros del programa SURE de la UE per ajudar a cobrir els costos dels programes d'ajust temporal de l'ocupació implementats.

A Portugal, més de 880.000 persones es trobaven en règim d'ajust temporal de l'ocupació al començament de juliol (gairebé el 19% de la població ocupada).⁵ Això ha estat clau per evitar que el col·lapse del PIB desencadenés un fort increment de l'atur: estimem que, sense aquestes mesures, la taxa d'atur s'hauria situat al voltant del 22% (en relació amb el 5,6% registrat en el 2T). A causa d'aquests esquemes, l'impacte de la COVID-19 sobre el mercat laboral es visibilitza de forma més precisa en la reducció del total d'hores treballades a Portugal (el -26,1% interanual en el 2T).⁶

Per sectors, tot i que encara no s'han publicat les xifres oficials, estimem⁷ que més de la meitat dels treballadors en programes d'ajust temporal pertanyen a la indústria manufacturera, al comerç i reparació de vehicles, i a l'allotjament i restauració. Al sector de l'allotjament i restauració,

4. Les últimes xifres són una mica més baixes, i al juliol l'increment (en relació amb el febrer) era de 407.302 (el +29,1%).

5. Inclou treballadors sota l'esquema tradicional i sota el nou esquema simplificat, segons la informació proporcionada pel Govern de Portugal i per la Seguretat Social. L'ajust simplificat es va crear específicament per afrontar la pandèmia. Les empreses poden recórrer a l'ajust simplificat per reduir de forma temporal les hores de treball o per suspendre el contracte de treball, de manera que l'empleat rep dos terços de la remuneració. Aquest règim s'aplica a les empreses que havien tancat totalment o parcialment a causa de l'estat d'alarma, per interrupció de les cadenes de subministrament globals o per la cancel·lació de comandes, o que havien patit una reducció de la facturació, com a mínim, del 40% en els 30 dies anteriors a la sol·licitud, en relació amb la mitjana mensual registrada en els dos mesos anteriors o en relació amb el període interanual.

6. En substitució del programa d'ajust temporal de l'ocupació simplificat, les empreses amb una caiguda de la facturació igual o superior al 40% i que utilitzaven aquests esquemes es podran apuntar a un programa de suport a la recuperació progressiva de l'activitat fins al desembre. Aquest altre mecanisme permet la reducció de l'horari habitual de treball, de manera que l'empresa només pagarà per les hores treballades realment i la Seguretat Social farà costat als treballadors amb la remuneració del 70% de les hores no treballades.

7. Les dades del Gabinet d'Estratègia i Planificació (GEP) inclouen l'univers total de treballadors de les empreses que han implementat programes d'ajust temporal de l'ocupació (en lloc del nombre concret de treballadors que les empreses han situat sota aquests programes). No obstant això, s'estima que el nombre de treballadors sota programes d'ajust temporal correspon al voltant del 60% de les xifres publicades pel GEP.

més de la meitat dels treballadors haurien estat sota aquests programes al començament de juliol. D'altra banda, gairebé el 25% dels empleats a la indústria manufacturera i al comerç i reparació de vehicles també es trobaven sota un ajust temporal de l'ocupació.

Teletreballar durant el confinament

Una altra de les solucions per mantenir l'activitat de les empreses ha estat el teletreball. En un país on, abans de la pandèmia, el 15,5% de les persones ocupades havien teletreballat habitualment o ocasionalment,⁸ s'estima que, al començament d'abril, el 38,3% dels empleats portuguesos van començar a treballar des de casa arran de la crisi sanitària, una xifra superior a la registrada, per exemple, a Alemanya (el 36,9%) o a França (el 37,2%).⁹ En el mateix sentit, s'estima que més d'un milió d'empleats ha exercit la professió sempre o gairebé sempre des de casa en el 2T, la qual cosa equival al 23,1% de la població ocupada.¹⁰ Aquestes xifres són significatives: algunes estimacions situen el potencial de teletreball¹¹ de Portugal al voltant del 30%.¹²

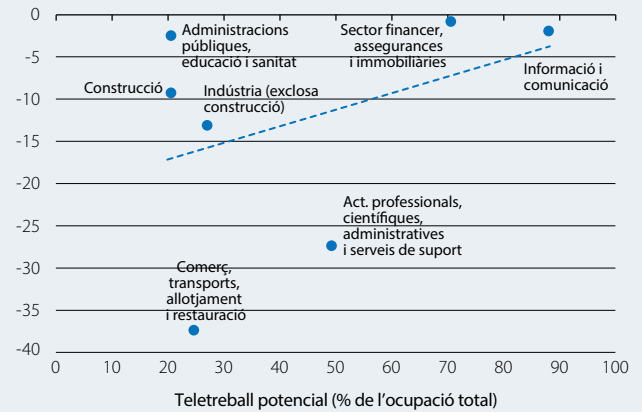
Una bona manera de veure com el teletreball ajuda a mitigar l'impacte de la COVID-19 consisteix a comparar el potencial de teletreball dels diferents sectors econòmics amb el funcionament que ha exhibit la seva activitat en els últims mesos. Com ho mostra el primer gràfic, un major potencial de teletreball atenua l'efecte negatiu de la COVID-19: els sectors que van patir caigudes més intenses de l'activitat en el 2T són, en general, els que tenen un menor potencial de teletreball.

La nova normalitat

Què pot succeir en els propers mesos al mercat laboral? Al juliol, l'atur registrat va augmentar el 0,2% en relació amb el mes anterior, després d'haver caigut lleugerament al juny (el -0,6% intertrimestral), i continua afectant unes 407.000 persones. No obstant això, aquest increment pot estar limitat per la impossibilitat d'acomiadament en el cas de les empreses que van recórrer a programes d'ajust temporal de l'ocupació,¹³ de manera que l'atur podria augmentar més en uns mesos. De manera anàloga, i segons ho indica l'última enquesta de l'INE de Portugal

Portugal: impacte econòmic de la COVID-19 i teletreball potencial

Variació del VAB acumulat entre el 4T 2019 i el 2T 2020 (%)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de Martins (2020) i d'Eurostat.

Portugal: atur i perspectives per als 12 propers mesos

Índex

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE de Portugal.

sobre la confiança dels consumidors (vegeu el segon gràfic), les perspectives per a l'evolució de l'atur en els 12 propers mesos són desfavorables.

Al seu torn, el teletreball ha arribat per quedar-se, i s'espera que moltes empreses apliquin un règim de treball mixt. Algunes ja han assenyalat que mantindran el teletreball, i una gran part dels portuguesos que han teletreballat estan satisfets amb la possibilitat de fer-ho.¹⁴ Així mateix, i malgrat la probable destrucció de llocs de treball generada per la COVID-19, la transformació digital que està forçant i els reptes als quals s'enfronten les empreses en aquest moment hauran de contribuir a un augment de la contractació de nous professionals, com especialistes en TIC.

Així i tot, i malgrat els esforços per salvaguardar els llocs de treball, a curt termini la incertesa que genera la pandèmia i la recuperació incompleta de l'activitat probablement empitjoraran les xifres d'atur en els propers mesos, en especial pel fort pes del turisme.

Vânia Duarte

8. Dades de l'EU Labor Force Survey 2019. És una xifra pròxima a la mitjana de la UE (el 16,1%), però inferior a les dels països líders en teletreball, com Suècia (el 37,2%) o els Països Baixos (el 37,1%).

9. Vegeu «Work, teleworking and COVID-19» (<https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking>).

10. Dades de l'INE de Portugal.

11. Per a més detalls sobre el potencial del teletreball, vegeu el Focus «La COVID-19 impulsa el teletreball», a l'IM06/2020.

12. Vegeu Martins, Pedro S. (2020), «O potencial do teletrabalho em Portugal». Aquest estudi recorre a les dades de les plantilles de personal i exclou els treballadors per compte propi, els funcionaris públics, els aturats i els inactius. Fa una anàlisi de les 200 professions de la Classificació Portuguesa de Professions de l'INE. Dingel, I. i Neiman, B. (2020), «How many jobs can be done at home» (<http://www.nber.org/papers/w26948>), el situen en el 33,2%.

13. Han de mantenir tots els llocs de treball durant el període d'ajust temporal i durant els 60 dies posteriors.

14. Estudi elaborat per Robert Walters.